

Colectivitatea teritorială locală: repere pentru definirea unui concept

Cornea, Sergiu

Veröffentlichungsversion / Published Version
Zeitschriftenartikel / journal article

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Cornea, S. (2015). Colectivitatea teritorială locală: repere pentru definirea unui concept. *Buletinul Științific al Universității de Stat "B. P. Hasdeu" din Cahul: Științe Sociale*, 1, 4-30. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:ssoar-67428-7>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer CC BY Lizenz (Namensnennung) zur Verfügung gestellt. Nähere Auskünfte zu den CC-Lizenzen finden Sie hier:
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.de>

Terms of use:

This document is made available under a CC BY Licence (Attribution). For more Information see:
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

COLECTIVITATEA TERITORIALĂ LOCALĂ: REPERE PENTRU DEFINIREA UNUI CONCEPT

CORNEA SERGIU,
doctor în științe politice,
conferențiar universitar,
Universitatea de Stat „B.P.Hasdeu” din Cahul

Abstract: *The implementation of the principles of local democracy has proven to be one of the most complicated tasks of the political and administrative reform in the Republic of Moldova. To overcome this situation, it is important to develop and substantiate theoretically such concepts as “local power”, “the subject of local power”, “local territorial collectivity”. A clear scientific definition of those notions would serve as a foundation for developing an appropriate legal framework and public policy in the field.*

In order to elucidate the notions mentioned above, the existing essential approaches in the contemporary social sciences regarding the public territorial collectivities have been analyzed. The factors affecting the formation and existence of the local territorial collectivities have also been emphasized. Two types of authorities: private and public have been briefly considered.

This paper analyzes the concept of “local authority” in contrast to the term “territorial administrative unit” with which the legislator operates in the Republic of Moldova.

It was concluded that the concept “local collectivity” is more acceptable because it is the appropriate expression of the phenomenon of the territorial organization of public power in general, as opposed to the concept “administrative unit” which refers only to the territorial organization of state public power. So, from this point of view, the territorial administrative units and the local territorial collectivities are two different phenomena. In a strictly legal sense, the territorial-administrative unit is an inhabited territory which has no heritage (in the territory there is the state property or another kind of heritage) and it is administered by an official appointed by the state. The local collectivity has its own heritage that is managed on its own account and in order to solve local problems. The issues belonging to state power can be delegated to local authorities by sending financial and material resources needed to achieve them. A territorial community of the residents becomes local authority if it possesses and uses democratic institutions, creates bodies of self administration on the basis of the elective principle, takes binding decisions for the community, and has its own financial and material resources in order to regulate the internal life. These indicators make public territorial collectivities to be different from the territorial administrative units, in which only administrative methods of management are used.

The defining elements of the identity of a local collectivity, such as: a) name, b) territory, c) population, d) the public authority of the eligible authorities, e) the Statute, f) the distinctive insignia of the local collectivity, have been identified. These elements make the local territorial collectivity to be distinguished from other similar collectivities.

Keywords: local territorial collectivity, public power, local power.

Precizări introductive. Implementarea în practică a principiilor democrației locale s-a dovedit a fi una dintre cele mai complicate sarcini ale reformei politice și administrative din R. Moldova. Pentru a depăși situația creată, este important de a elabora și de a fundamenta din punct de vedere teoretic noțiunile „putere locală”, „subiect al puterii locale”, „colectivitate teritorială locală”. Definirea clară, din punct de vedere științific, a noțiunilor respective ar servi drept fundament pentru elaborarea cadrului juridic adecvat realităților cât și a politicilor publice în domeniu.

Termenul de colectivitate, care provine din francezul „collectivité”, desemnează un grup de oameni care duc o viață colectivă, trăiesc și muncesc în comun. Termenul este sinonim cu cel de comunitate umană sau de comunitate.¹

Formarea inițială a colectivităților locale a avut loc pe calea grupării naturale a populației. Apărute astfel, așezările umane, ulterior se unesc, se creează alte unități teritoriale, care se formează și se reformează „de sus”, de către puterea statală sau pe alte căi (în societățile contemporane, schimbarea hotarelor administrative au loc cu consultarea obligatorie a populației).

Când mă refer la colectivitatea locală am în vedere colectivitatea teritorială publică, unde prin „colectivitate” se are în vedere o uniune de persoane cu caracter stabil, „teritorială” se referă la dimensiunea spațială a noțiunii de colectivitate, iar caracterul său public o face să se deosebească de alte colective cu caracter privat. Nu examinez aici colectivitățile supra-naționale și unitățile administrative-teritoriale. Ultimele sunt circumscripții teritoriale ale statului, sunt administrate de autorități numite de puterea centrală și țin de un alt fenomen, deosebit de colectivitatea teritorială publică.

Problemele constituirii, dezvoltării, administrării colectivităților teritoriale locale constituie obiect de studiu al mai multor cercetători din diverse domenii: știința administrației, politologie, sociologie, economie, istorie, drept, psihologie, management. Interesul manifestat pentru studierea diverselor aspecte ale existenței colectivităților locale se datorează necesității conceptualizării științifice a noțiunii „colectivitate teritorială” locală cât și datorită importanței practice determinată de necesitatea implicării populației în viața publică locală. Diversitatea de abordări a fenomenului colectivităților teritoriale locale se explică prin diversitatea proceselor

¹ Manda Corneliu, Manda Cezar C. Dreptul colectivităților locale. București: Lumina Lex, 2002, p.13.

care au loc în cadrul acestor colectivități: politice, economice, sociale, culturale. Este evident, reprezentanții fiecărui domeniu științific studiază aspectele care sunt relevante din perspectiva acelei științe. Studiarea și însușirea rezultatelor acestor investigații științifice ne va permite să avem o abordare complexă în analiza problematicii legate de colectivitățile locale.

La general, am putea menționa câteva abordări esențiale în studierea colectivităților teritoriale locale:

a) abordarea economică presupune studierea relației dintre diferitele sectoare ale economiei locale, calitatea și structura profesională a populației, numărul și profilul locurilor de muncă, sursele și dinamica veniturilor, resursele de care dispune colectivitatea locală;

b) abordarea etnografică presupune studierea colectivităților locale prin prisma modului de viață caracteristic și a valorilor culturale dominante;

c) abordarea ecologică presupune studierea colectivităților locale în contextul interacțiunii omului cu natura;

d) abordarea juridică presupune studierea colectivităților locale ca persoane juridice de drept public;

e) abordarea psihologică presupune studierea colectivităților locale din perspectiva activismului social și al interacțiunii locuitorilor;

f) abordarea managerială, în care colectivitățile locale sunt tratate prin prisma efectelor produse de activitatea autorităților administrației publice locale;

g) abordarea sociologică care include mai multe direcții de cercetare a colectivității locale: a) stratificarea socială în cadrul colectivităților locale, b) colectivitatea locală în calitate de sistem social, c) colectivitatea locală – fenomen social, d) resursele de dezvoltare a colectivității locale.

h) abordarea științei administrației în care colectivitatea locală este tratată ca sursă a puterii locale și actorul principal al proceselor de descentralizare. Sunt studiate relațiile dintre autoritățile publice locale (deliberative și executive) cu populația, modalitățile de participare a populației la procesul decizional local, modalitățile de constituire și activitate a autorităților locale și a serviciilor publice locale.

i) abordarea politologică în care colectivitatea locală este tratată ca o comunitate umană angajată în procesele politice ale societății fiind studiate activismul său politic, relațiile dintre autoritățile publice locale și autoritățile publice centrale, implicarea colectivităților locale în procesele de democratizare a societății.¹

Factorii care influențează constituirea și existența colectivităților locale.

Cr.-I. Popa menționa că „conviețuirea comunitară este imediat sesizabilă în trei tipuri de legături interumane: de rudenie (comunitatea de sânge), de vecinătate

¹ Антипов, К.А. Местные сообщества как основа местного самоуправления: монография. Пермь : Изд-во Перм. нац. исслед. политехн. ун-та, 2013, с.30-35.

(comunitatea de loc) și de prietenie (comunitatea spirituală), felul de comunitate cel mai specific uman și cel mai elevat”. Din această perspectivă, cadrele de desfășurare ale vieții comunitare sunt: „casa familială, în care membrii săi dispun împreună de bunurile lor; satul, care deține în posesie și folosește comună terenurile, pădurile etc.; și micul burg, în interiorul căruia apar, ca produse specifice ale sale, corpurile profesionale și comunitățile religioase, care sunt cele mai înalte manifestări ale ideii de comunitate. Prin urmare, familia, satul, micul oraș, dar și o origine comună, o generație și chiar un popor sunt forme de comunitate umană”.¹

Colectivitățile locale se formează sub influența anumitor factori de ordin subiectiv și obiectiv în limitele unor spații teritoriale. Ele se creează nu pe calea aderării formalizate a indivizilor, dar în baza legăturilor teritoriale a oamenilor. Spre deosebire de alte comunități, colectivitatea teritorială locală se constituie și există în scopul asigurării vitalității colectivității în ansamblu. În aceasta și constă logica constituirii și existenței lor – soluționarea „treburilor comune”.

Asupra constituirii și existenței colectivităților locale influențează mai mulți factori. Acești factori, convențional, pot fi împărțiți în câteva grupe:

a) factorii geografici și naturali: poziționarea geografică, dimensiunile, relieful teritoriului colectivității locale, condițiile climaterice, factorii naturali ș.a.

b) factorii economici: tipul activităților economice predominante, eficacitatea ramurilor economiei locale, formele de proprietate predominante, posibilitățile bugetului local, atractivitatea investițională, gradul de diversificare a economiei locale, potențialul de dezvoltare economică ș.a.

c) infrastructura locală: accesibilitatea obiectelor de menire socială și a rețelelor de distribuție; dezvoltarea rețelei și starea căilor de comunicație.

d) factorii politici: regimul politic local, componența calitativă și relațiile existente în cadrul elitei politice locale, activismul electoral al comunității locale, activitatea organizațiilor teritoriale ale partidelor politice.

e) factorii istorici: apariția și evoluția colectivității locale, evenimentele istorice cu impact asupra dezvoltării ei, personalitățile istorice care au avut o anumită tangență cu colectivitatea, participarea colectivității la procesele istorice la diferite etape de dezvoltare.

f) factorii sociali: caracteristicile demografice, migrația populației, nivelul de educație al membrilor comunității, nivelul stratificării sociale a populației, nivelul veniturilor și al consumului populației ș.a.

g) factorii culturali: existența tradițiilor, obiceiurilor și a unor valori locale, existența unor modele comportamentale, existența unor tradiții privind autoorganizarea și autoadministrarea.

h) factorii etnici: existența și relațiile dintre etniile conlocuitoare, gradul de

¹ Popa Cristian-Ion Întorcerea la comunitate. O privire sociologică asupra unei înclinații conservatoare. http://www.sferapoliticii.ro/sfera/153/art02-Popa.html#_ftn4

coeziune și implicare în treburile colectivității.¹

Tipuri de colectivități. În corespundere cu interesele pe care le promovează, deosebim două tipuri de colectivități: private și publice.

A. Colectivitățile private. Colectivitățile private au la bază coincidența intereselor private ale indivizilor. Aceste colectivități reprezintă organizațiile comerciale și necomerciale. Indivizii aderă la aceste colectivități, de regulă, în mod benevol. Interesele membrilor acestor colectivități sunt importante pentru ei, dar mai puțin importante, sau deloc importante pentru societate în ansamblu. Unele companii comerciale joacă un rol important în viața economică a țării, dar trebuie de menționat că acționarii acestor societăți nu se ghidează în activitatea lor de scopuri nobile de rezolvare a problemelor sociale, ci de interese private: obținerea profitului. Colectivitățile private își pot asuma responsabilitatea rezolvării unor probleme sociale, dacă legislația permite, dar asta nu schimbă opțiunile lor private, adică satisfacerea intereselor private.²

B. Colectivitățile publice. Se deosebesc de celelalte tipuri de colectivități, colectivitățile publice. În primul rând, colectivitatea publică este o organizație constituită, de regulă, benevol. Locuitorii hotărăsc în cadrul referendumurilor problemele legate de modificarea limitelor teritoriale a unității teritoriale, crearea unor noi entități teritoriale. Doar după astfel de referendumuri sunt adoptate actele normative respective, care consfințesc voința populației. În al doilea rând, „treburile comune” în cadrul colectivităților publice au un conținut specific. Principalul scop al colectivităților publice nu constă în satisfacerea intereselor private ale membrilor colectivității sau în obținerea beneficiilor, dar mai întâi de toate, rezolvarea sarcinilor și a priorităților a unui grup social și a societății în ansamblu. Treburile publice cu caracter social constituie scopul și esența colectivității publice. Asupra acestui deziderat este orientată activitatea principală; problemele cu caracter social constituie dominanta activității, scopul principal. În al treilea rând, în colectivitățile publice funcționează un tip special de asimetrie. Acest factor este important pentru înțelegerea esenței puterii care i-a naștere în acest tip de colectivități.³

Colectivitățile teritoriale apar în mod natural cu scopul de a-și asigura existența (rezolva problemele vitale) și a administrării publice a acestor procese, dar care, în același timp, sunt și obiect de reglementare din partea puterii de stat, fapt ce se referă și la colectivitatea teritorială națională.

Colectivitatea teritorială reprezintă o uniune de locuitori constituită în mod natural și care are un caracter permanent și stabil. Colectivitățile teritoriale publice se constituie în baza existenței intereselor publice. Acestea sunt interese ce au un caracter vital, sunt legate de viața cotidiană a oamenilor, indiferent de vârstă sau

¹ Антипов, К.А. *Op.cit.*, p.47-48.

² Чиркин В.Е. *Публично-правовое образование*. Москва: Норма: ИНФРА-М, 2011, с.18-19.

³ Ibidem, p.20-25.

statut social. Pentru a asigura realizarea acestor interese este nevoie de putere specială, care este puterea publică, adică puterea efectelor căreia se răsfrâng asupra tuturor care se află în perimetrul unui teritoriu determinat. Evident, competențele unui astfel de puteri depind de statutul colectivității. E clar că puterea de stat are un alt gen de posibilități în comparație cu puterea colectivităților teritoriale locale și a autorităților sale în materie de soluționare a problemelor de interes local.¹

În orice colectiv stabil apar propriile relații de putere. În colectivitatea teritorială publică apare o formă specifică de putere – puterea publică. În literatura de specialitate sovietică, sub influența ideilor marxist-leniniste, s-a considerat că puterea publică este caracteristică doar statului, fiind unul din elementele sale esențiale. În fapt uneia sau alteia forme ale puterii publice îi este caracteristică tuturor colectivităților teritoriale publice. Ea apare din necesitatea asigurării vitalității colectivității teritoriale, pentru realizarea „treburilor comune”, pentru a coordona activitățile și a conduce cu colectivitatea și nu în ultimul rând pentru a menține un anumit grad de coeziune socială, pentru a veghea ca interesele particulare să nu distorsioneze interesul general.

Colectivitatea teritorială publică nu este doar o simplă formă de comunitate umană. O astfel de comunitate poate fi o unitate teritorial-administrativă, conducerea căreia e numită „de sus”. Colectivitatea teritorială publică este o formă de autoorganizare naturală, independentă a populației.

Colectivitățile teritoriale publice se deosebesc de grupurile de oameni care au obiective cu caracter economic sau privat. De aceea noțiunea „colectivitate teritorială” s-a adăugat și termenul de „public”, care caracterizează particularitățile unui astfel de colectiv: de dânsul aparține un fel deosebit de putere – cea publică. În R. Moldova există colectivitatea teritorială publică națională, colectivitățile teritoriale publice locale, colectivitatea teritorială publică a autonomiei speciale.

Activitatea colectivității teritoriale publice, a organelor lor, relațiile lor sunt reglementate nu de norme corporative ca în alte colectivități sociale ci de norme de drept. Acestea sunt actele normative adoptate de către colectivitățile teritoriale mai mari, din componența cărora face parte colectivitatea dată cât și normele juridice proprii. Fiecare colectivitate teritorială publică elaborează norme juridice care acționează în limitele sale teritoriale, dar realizarea cărora e asigurată de constrângerea realizată de către stat. În numele statului sunt adoptate legi care acționează pe teritoriul întregului stat, în limitele teritoriale ale colectivităților teritoriale publice acționează legile statului precum și actele normative adoptate de propriile organe.²

Colectivitate locală versus unitate administrativ-teritorială. Potrivit definiției autonomiei locale, titularii dreptului și capacității de a rezolva o parte

¹ Чиркин В.Е. О территориальном публичном коллективе и власти народа // Представительная власть - XXI век: законодательство, комментарии, проблемы. №.5, 2006, с.5.

² Чиркин В.Е. Публично-правовое образование. Москва: Норма: ИНФРА-М, 2011, с.26-27.

importantă din treburile publice sunt colectivitățile locale. Legea însă, calitatea de persoană juridică o atribuie unităților teritorial-administrative.¹ Ar fi fost logic ca și calitatea de persoane juridice de drept public și privat să li se atribuie colectivităților locale. În această ordine de idei, C. L. Popescu consideră că noțiunea de unitate administrativ-teritorială are două sensuri: a) de circumscripție administrativ-teritorială și b) de colectivitate teritorială locală, care se utilizează în funcție de natura regimului administrativ al statului. Într-un sens unitatea administrativ-teritorială semnifică circumscripția administrativă a teritoriului de stat, adică sfera de competență teritorială a organelor desconcentrate ale statului. În alt sens, reprezintă colectivitățile locale, adică cetățenii, populația stabilită pe o anumită porțiune a teritoriului de stat, existând o organizare juridică administrativă și interese publice locale proprii, distincte. În această accepțiune, colectivitățile locale definesc regimul de descentralizare administrativă sau de autonomie locală.² Nu ne rămâne decât să presupunem că legiuitorul a atribuit calitatea de persoană juridică unităților teritorial-administrative, în sensul de colectivități teritoriale locale fără a folosi în mod expres noțiunea în textul legii.

Din definiția autonomiei locale conținute în articolul 3 al Cartei europene a autonomiei locale deducem că subiecți ai autonomiei locale sunt colectivitățile locale. Pornind de la această premisă, constatăm că titlul articolului 5 al *Legii privind administrația publică locală nr.436-XVI din 28.12.2006*³ nu corespunde conținutului. Conținutul articolului se referă nu la subiecții autonomiei locale, care sunt colectivitățile locale, ci la autoritățile reprezentative ale colectivităților locale prin care, potrivit prevederilor constituționale (art. 112, pct.1), se realizează autonomia locală. Se creează impresia că subiecții autonomiei locale sunt autoritățile locale, ori ele, potrivit prevederilor legii citate, sunt reprezentanții acestor colectivități, alese în vederea soluționării problemelor de interes local.

Este foarte important în această ordine de idei de făcut o delimitare conceptuală clară între colectivitatea locală și autoritățile reprezentative ale colectivității locale, adică acei care o reprezintă și care i-au decizii în numele acestei colectivități locale. Acești reprezentanți, potrivit actelor normative în vigoare trebuie să corespundă unor criterii clar stabilite: să fie cetățean al R. Moldova; să corespundă censului de vârstă: 18 ani pentru consilieri și 25 ani pentru primari; să aibă capacitate juridică deplină; domiciliul permanent în unitatea teritorial-administrativă respectivă; să nu aibă antecedente penale nestinse. Mai menționăm că cetățenia R. Moldova este un criteriu esențial pentru a fi ales în organele reprezentative ale colectivității locale.

¹ *Legea privind administrația publică locală nr.436-XVI din 28.12.2006*, art.4; *Legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova nr.764-XV din 27.12.2001*, art.3, alin.2 (alin.2 al art.3 modificat de *Legea nr.37-XV din 14.02.03*).

² Popescu C.L. *Autonomia locală și integrarea europeană*. București, 1999, p.33.

³ Publicată în Monitorul Oficial nr.32-35/116 din 09.03.2007.

Urmare a celor afirmate supra, menționez că legiuitorul din R. Moldova deși recunoaște existența colectivităților locale, nu a oferit o explicație detaliată a noțiunii creând astfel o confuzie între noțiunea de colectivitate teritorială locală și unitatea teritorial-administrativă. Elementul comun al acestor două realități diferite fiind teritoriul.

Pentru a explica una și aceeași noțiune, în afară de sintagma „colectivitate locală” se mai folosesc și cele de „colectivitate teritorială”, sau „colectivitate teritorială locală”. C. L. Popescu preferă termenul de „colectivitate teritorială locală”, iar nu pe cele – utilizate și ele – de colectivitate teritorială sau de colectivitate locală. Ultimele două sintagme, în accepțiunea sa, sunt incomplete, prima referindu-se și la stat (colectivitatea teritorială națională), iar a doua omițând să evidențieze criteriul teritorial, esențial pentru definirea acestora.¹

Consider că noțiunea de colectivitate locală este mai acceptabilă, deoarece se referă la un anumit gen de colectivitate, caracterizată de faptul că are anumite interese locale proprii, deosebite de interesele și problemele altor colectivități. Iar termenul „teritorialitate”, chiar dacă nu se conține în corpul noțiunii nu înseamnă că populația colectivității locale nu este stabilită pe un teritoriu determinat, teritoriul fiind unul din elementele definitorii ale colectivităților locale. Mai menționez faptul că și în textul *Cartei europene a autonomiei locale* se operează cu noțiunea „colectivitate locală”.

Credem că nu este atât de important să scoatem în evidență caracteristica teritorială a colectivității locale, mai important este pentru definirea noțiunii accentuarea caracterului „local” (ceea ce înseamnă o distincție clară între colectivitatea națională cu interesul național de cea locală, care poate avea, în afară de interesul general și anumite interese particulare, adică locale). Generalizând cele expuse, consider că sintagma „colectivitate locală” este mai adecvată.

Consider că noțiunea „colectivitate locală” este mai acceptabilă, deoarece ea este expresia adecvată a fenomenului organizării teritoriale a puterii publice la general, spre deosebire de „unitate administrativ-teritorială” care se referă doar la organizarea teritorială a puterii publice statale. Deci, din acest punct de vedere, unitățile administrativ-teritoriale și colectivitățile teritoriale locale sunt două fenomene diferite. În sens strict juridic unitatea administrativ-teritorială reprezintă un teritoriu locuit care nu posedă patrimoniu (în teritoriu există patrimoniul statului sau un alt fel de patrimoniu) și e administrată de un funcționar numit de stat. Colectivitatea locală are propriul patrimoniu, îl gestionează în nume propriu și în scopul soluționării problemelor de interes local. Problemele ce țin de competența statului pot fi delegate autorităților locale cu transmiterea resurselor financiare și materiale, necesare pentru realizarea lor. O comunitate teritorială a locuitorilor devine colectivitate locală dacă ea, în scopul reglementării vieții interne, posedă și folosește instituții democratice, își creează, în baza principiului electiv organe de

¹ Popescu C.L. *Autonomia locală și integrarea europeană*. București, 1999, p.33-35.

autoadministrare, adoptă decizii obligatorii pentru colectivitate, posedă resurse materiale și financiare proprii. Anume acești indicatori fac să se deosebească colectivitățile teritoriale publice de unitățile administrativ-teritoriale, în care se folosesc doar metode administrative de conducere.

Astfel, în scopul folosirii corecte, din punct de vedere științific a noțiunilor și a eliminării ambiguității în interpretarea termenilor esențiali folosiți în textele științifice și legislație este mai logic și mai aproape de realitate folosirea noțiunii „colectivitate locală”. Folosirea acestei noțiuni va avea drept rezultat eliminarea neclarităților existente în textele de specialitate, în același rând din cauza folosirii unor termeni diferiți pentru explicarea unora și acelorași fenomene sau folosirea unor termeni identici pentru explicarea unor fenomene diferite. Când folosim termenul „unitate administrativ-teritorială se are în vedere perspectiva „statalistă”, mai adecvată, atât pentru realitățile contemporane cât și din perspectiva consolidării autorităților regionale și locale este noțiunea „colectivitate locală”.

Mai mult ca atât, întrebuintarea acestei noțiuni va introduce în spațiul public o notă de modernitate, mai ales în condițiile amplificării procesului de modernizare a societății moldovenești în scopul ralierei la standardele Uniunii Europene.

Sarcina funcțională a delimitării administrativ-teritoriale este de a organiza activitatea organelor puterii statale, iar cea a organizării teritoriale a puterii publice locale este de a organiza activitatea puterii locale, realizată de către locuitori nemijlocit ori prin intermediul autorităților publice locale în limitele teritoriale ale colectivităților teritoriale locale. Din această perspectivă, teritoriul colectivității teritoriale locale poate să coincidă sau poate să nu coincidă cu unitatea administrativ-teritorială.

Elementele definitorii ale identității colectivităților locale

A. Generalități. Colectivităților locale, potrivit prevederilor *Cartei europene a autonomiei locale* le este consfințit dreptul și capacitatea efectivă de a rezolva și de a gira în cadrul legii, sub propria lor răspundere și în favoarea populației lor, o parte importantă din treburile publice. În acest sens, democrația presupune existența de colectivități locale cu organe decizionale proprii, constituite democratic și care beneficiază de o largă autonomie în ceea ce privește competențele, modalitățile de a le exercita și mijloacele necesare pentru îndeplinirea misiunii lor.

Referitor la definirea noțiunii de colectivitate locală în literatura de specialitate există mai multe păreri. Într-o primă accepțiune, colectivitățile locale sunt dezmembrăminte ale statului, creații ale sale pentru scopuri administrative, ca simple circumscripții teritoriale, ridicate la rangul de persoane juridice și investite cu anumite drepturi de către puterea centrală. În a doua accepțiune, colectivitățile locale sunt privite ca societăți naturale, concomitente sau anterioare statului, care se bucură de drepturi pe care statul le-a recunoscut mai degrabă, decât le-a atribuit.¹

¹ Manda, C., Manda, C.C. Dreptul colectivităților locale. București: Lumina Lex, 2002, p.40.

De asemenea se atestă circulația ambiguă a doi termeni – colectivitate și comunitate. Cunoscutul sociolog T. Herseni definește colectivitatea locală ca „o organizație socială, care se bazează pe existența și activitatea indivizilor asociați și organizați, pe gradul lor de solidaritate și coeziune al acestora, pe aportul lor ca indivizi capabili de a înțelege, de a se situa și de a participa la o acțiune comună”.¹ Când privește comunitatea, aceasta reprezintă o grupare funcțională de indivizi, care trăiesc într-o anumită localizare geografică la un moment dat, împărtășesc o cultură comună, sunt aranjați într-o structură socială și exprimă o conștiință a unicității lor, precum și a identității separate ca grup.²

Recunoașterea rolului colectivităților locale de fundament esențial în afirmarea democrației impune o definire clară a conceptului, care ar permite utilizarea fără ambiguități a acestuia.

În legislația R. Moldova utilizarea termenului „colectivitate locală”, fie a fost evitată, fie e explicată sumar. În *Legea privind administrația publică locală* nr.123-XV din 18.03.03, legiuitorul, explicând conceptul de autonomie locală, recurge la noțiunea de „colectivitate locală”, dar nici în art.1 unde sunt explicate noțiunile de bază și nici în textul legii nu există explicația acestei sintagme. Iar în *Legea privind administrația publică locală* nr. 436-XVI din 28.12.2006 noțiunea „colectivitate locală” este definită drept „totalitatea locuitorilor dintr-o unitate administrativ-teritorială”. Și în literatura de specialitate din R. Moldova, la general, noțiunea „colectivitate locală”, este definită ca „totalitatea cetățenilor stabiliți într-o unitate teritorial-administrativă”.³

Rezumarea la „totalitatea locuitorilor dintr-o unitate administrativ-teritorială” este insuficientă, colectivitățile locale caracterizându-se prin elemente constitutive definitorii, care permit formarea identității lor. Populația este un element al colectivității teritoriale locale, unul foarte important, dar nu singurul. În afară de populația locală, identitatea unei colectivități locale este definită și de următoarele elemente: numele, teritoriul administrativ, autoritatea publică a autorităților eligibile, Statutul și însemnele distinctive ale colectivităților locale. Aceste elemente imprimă individualitate și fac să se deosebească o colectivitate locală de alte colectivități similare.⁴

În literatura de specialitate există mai multe opinii privind caracteristicile

¹ Herseni, T. Sociologie. Teoria generală a vieții sociale. București: Editura Științifică și enciclopedică, 1982, p.513.

² Zamfir, C., Stănescu S. (coord.). Enciclopedia dezvoltării sociale. Iași: Polirom, 2007, p.118.

³ De exemplu, M.Orlov în capitolul III al lucrării „Quo vadis Moldova?” tratează colectivitatea locală drept: a) totalitatea cetățenilor din unitatea administrativ-teritorială și b) ansamblul locuitorilor din unitatea administrativ-teritorială. (A se vedea: Quo vadis Moldova? Administrația publică. Chișinău: TACIS, 2002, p.100.)

⁴ A se vedea și Cornea, S. Condițiile juridice definitorii ale noțiunii de colectivitate locală. În: Administrația publică în perspectiva integrării Europene. Materiale ale sesiunii de comunicări științifice, 27-28 octombrie, 2006.- Ch.: S.n., 2007, p. 321-331.

colectivităților locale. Din perspectivă juridică, în viziunea lui A. Găitănanu, o organizație poate fi numită colectivitate locală dacă întrunește cumulativ trei condiții esențiale: personalitatea juridică, afacerile proprii și puterea de decizie.¹ D. Alexandru consideră că o colectivitate locală există atunci când corespunde, în mod cumulativ, următoarelor criterii: teritorial, administrativ, politic și juridic.² I. I. Melehina consideră că trăsăturile esențiale ale colectivității locale pot fi prezentate ca o totalitate a următoarelor caracteristicile distinctive: a) conexiunea colectivităților locale cu arealul teritorial de trai al populației, fapt determinant în procesul de autoadministrare; b) calitatea de membru al colectivității locale, întemeiată pe comunitatea de interese care caracterizează comunitatea locală ca o entitate socială; c) autoadministrarea colectivității locale care constituie terenul apariției relațiilor de putere; d) capacitatea colectivității locale de a se autostructura și de a-și crea propriile structuri administrative; e) funcționarea în baza formelor colective de activitate în scopul soluționării problemelor vitale pentru colectivitate; f) ordonarea relațiilor sociale în cadrul colectivității în baza normelor legale sau sociale, fapt ce le permite de a fi subiecți de drept și le oferă posibilitatea de a se angaja în raporturi juridice; g) condiționarea activității colectivităților locale nu doar de acțiunile individuale dar și de factorii unificatori, a statornicirii intereselor, legăturilor, și formelor practicii sociale; h) primatul colectivităților locale în raport cu formațiunile create artificial de stat fapt ce asigură legătura dialectică dintre societatea civilă și stat; i) Conștientizarea apartenenței și identificarea afectivă a locuitorilor cu colectivitatea locală.³

Analizând diversele abordări privind caracteristicile colectivității locale și având în vedere perspectiva din care analizăm fenomenul, am constatat că dacă ar fi să stabilim elementele definitorii ale identității unei colectivități locale acestea ar fi: a) numele, b) teritoriul, c) populația, d) autoritatea publică a autorităților eligibile, e) Statutul și f) însemnele distinctive ale colectivităților locale. Aceste elemente fac să se deosebească o colectivitate locală de alte colectivități similare.

B. Numele colectivității locale. După cum am menționat, numele este unul dintre elementele definitorii esențiale ale identității unei colectivități locale. Prin nume colectivitatea locală se autoidentifică și se individualizează în raport cu alte colectivități de același gen. În același timp el este expresia elocventă a apartenenței cetățenilor la viața comunității din care fac parte, în corespondența specificităților de ordin economic, social și politic, ce se regăsesc la nivelul unităților teritorial-

¹ Găitănanu A.L. Posibilități și limite de gestionare a colectivităților locale (I. Noțiune de colectivitate locală. Cadrul legal). În: Analele Universității din Oradea. Științe economice. Tom XIII, 2004, p.195.

² Alexandru, D. Locul și rolul colectivităților locale în sistemul dreptului. Studia Securitatis, 2011, nr.2, p.130.

³ Мелехина И.И. Местное сообщество: теоретико-правовой анализ: Автореф. Дис. канд. юрид. наук. Краснодар, 2003, с.16-17.

administrative respective.¹

Numele colectivităților locale au funcționat și s-au dezvoltat timp de veacuri. Sensul, conținutul și evoluția lor ne pot oferi informații prețioase referitor la evoluția colectivităților locale de-a lungul timpului. Constatăm că numele localităților moldovenești își au originea în surse foarte variate:

- a) Relief, condiții naturale (Bălți, Bulhac, Văleni, Vîlcele, Poiana, Câmpul Drept, Izvoare);
- b) Fortificații militare și locuri întărite (Palanca, Parcani, Tabăra);
- c) Locul unor așezări izolate, construcții, locuințe, adăposturi în câmp (Bordee, Văraia, Chilioara, Coșara, Crama, Odaia, Prisaca, Ratuș, Sătuc);
- d) Antroponime (Cele mai vechi provin de la numele conducătorilor de obști, iar ulterior, de la numele primilor locuitori sau proprietari: Ostăpceni, Procopinți, Bubueci, Bălăsinești, Vărzărești);
- e) Personalități istorice (Decebal, Alexandru cel Bun, Ion Vodă, Alexandru Ioan Cuza);
- f) Starea socială, fiscală administrativă sau juridică a membrilor societății (Mazăleasca, Răzeșia, Țărănuța);
- g) Funcții din ierarhia administrativă a statului medieval (Visterniceni, Vorniceni, Păhărnicieni);
- h) Servicii și obligațiuni militare ale locuitorilor (Volontirovca, Vânători, Lipcani, Semenii);
- i) Meserii sau meșteșuguri ale locuitorilor (Cărbunari, Obădari, Rotari, Sobari, Vinători);
- j) Faună (Albina, Bobocica, Cucoara, Gîsca, Drochia, Căprești, Bursuc, Cioara, Iepureni);
- k) Floră (Salcia, Frasin, Florești, Floreni, Mereni, Trestieni, Plop, Secăreni, Ulmu, Nucăreni);
- l) Nume topice de proveniență sovietică (Ilicișovca, Pervomaisc, Maiscoe, Oteabriscoe);
- m) Toponime de origine slavă (Lipnic, Lozova, Naslavcea, Peresecina, Sadova, Horodiște);
- n) Toponime de origine turcă (Bender, Căinari, Tașlic, Ciobalaccia);
- o) Toponime de origine tătară (Abaclia, Agichioi, Acui, Baurci, Borogani, Gaidar, Hagimus);
- p) Toponime de origine găgăuză (Avdarma, Baurci, Dezghinge, Joltai, Etulia, Congaz).²

¹ Manda, C., Manda, C. C. Dreptul colectivităților locale. București: Lumina Lex, 2002, p.81.

² A se vedea: Eremia A. Tainele numelor geografice. Chișinău, Știința, 1986; Eremia A. Nomenclatorul localităților din Republica Moldova. Chișinău, CIVITAS, 2001; Cibotaru V. Aspecte istorico-geografice ale toponimiei din Basarabia (sec.XIX-XX). În: Analele științifice ale

Evoluția în timp a numelor colectivităților locale. Numele colectivităților locale au funcționat și s-au dezvoltat timp de veacuri. Sensul, conținutul și evoluția lor oferă informații prețioase referitor la evoluția colectivităților locale de-a lungul timpului.

După datele prezentate de Anatol Eremia – specialist notoriu în materie de toponimie națională, din cele 1860 de localități din republică, aproximativ 1060 (57%) poartă nume românești, teritorial având următoarea repartitie: 490 (26,4%) în raioanele de nord, 400 (21,6%) în raioanele centrale și 170 (9%) în raioanele de sud. Aproximativ 540 de localități (29%) poartă nume slave. Teritorial ele au următoarea repartitie: 15% în raioanele de nord, 10% în raioanele centrale și 4% în raioanele de sud. Oiconimele de origine turcică alcătuiesc aproximativ 7% din numărul total de nume de localități din republică. Aria lor de răspândire corespunde în linii mari teritoriului Unității Autonome Găgăuze.¹

Până la începutul sec. al XIX-lea, toponimele naționale au fost redactate corect atât în documentele oficiale cât și în cele neoficiale. În trecut, numele de locuri și localități serveau ca repere de orientare pe teren, ca semne sigure de hotar între moșii, sate, ținuturi și era important ca ele să fie redactate exact. Numele proprii moldovenești au fost ortografiate corect, cu unele mici abateri de grafie, și în registrele recensămintelor din sec. XVIII - înc. sec. XIX.²

În 1812, fără nici un drept istoric, juridic, național sau de altă natură, Imperiul rus a anexat Moldova de Est, teritoriu numit ulterior Basarabia și transformat în colonie a Imperiului rus. Imperiul rus, fiind preocupat de interesele sale politice în Balcani a recurs la consolidarea și centralizarea sistemului de administrare a Basarabiei. Stabilitatea politică, în accepția autorităților ruse, putea fi menținută doar pe calea suprimării oricăror manifestări naționale și a introducerii aici a instituțiilor rusești, așa cum s-a procedat și în alte periferii naționale ale Imperiului rus.

Deznaționalizarea și discreditarea elementului național, ignorarea instituțiilor și a tradițiilor locale, defăimarea și ignorarea normelor de drept moldovenești și a valorilor naționale a constituit o preocupare constantă a autorităților rusești. Limba română a fost eliminată din viața publică și instituțiile administrative, onomastica a fost revizuită și adaptată la canoanele limbii ruse, iar toponimia națională a fost totalmente neglijată. Numele localităților basarabene au fost substituite sau schimonosite, atribuindu-li-se în schimb denumiri și forme străine, în spiritul regimului de ocupație țarist. Aceste denumiri și forme schimonosite au fost

Universității de Stat din Moldova. Seria „Științe socioumanistice”. Volumul III. Chișinău, 2003, p.181-183; Dron I. Transnistria: antroponime de origine românească (teritoriul Republicii Moldova). În: Destin românesc, nr.1, 2002, p.130-144.

¹ Eremia A. Toponimia Republicii Moldova: studiu etimologic, lexical-semantic și derivațional; principii de reglementare. Referat științific al tezei de doctor habilitat în filologie, în baza lucrărilor publicate. Chișinău, 2004, p.31, 33, 37.

² Eremia A. Reglementarea onomasticii naționale. În: Akademos, nr.4(19), 2010, p.143.

legalizate prin editarea unor repertorii și liste oficiale ale localităților din Basarabia.

Dacă mai înainte satele erau denumite în majoritatea cazurilor după voia proprietarilor și a celor care le locuiau,¹ după 1812 dreptul de a denumi noile așezări și l-au asumat funcționarii ruși din autoritățile administrative locale. În Basarabia mai toate coloniile apărute după 1812 au căpătat denumiri ce denotă numele mai multor descendenți ai familiei țariste. Denumirile lor erau marcate prin formativele *-ка*, *-овка*, *-евка*.² La finele sec. al XIX-lea, numărul acestora atinse cifra de 180, față de 17 de la începutul aceluiași secol.³

Procesul de denaturare a toponimiei naționale a continuat și în perioada sovietică. Delimitarea teritorial-administrativă în R.S.S.M. era constituită în baza principiilor de construcție statală sovietice și în corespundere cu ideologia P.C.U.S. Trebuie menționat faptul că delimitarea teritorial-administrativă a republicilor unionale a fost, în anii dominației sovietice, uniformizată totalmente și deposeată de coloritul și specificul național. Acest fenomen s-a manifestat și prin dominarea toponimicii sovietice ideologizate până la absurd. Autoritățile sovietice au folosit reformele toponimice ca un instrument eficient de a forma o nouă identitate colectivă și de a șterge memoria istorică a popoarelor subjuate. Aceasta se realiza în practică prin atribuirea localităților și unităților teritorial-administrative a unor noi nume cu vădite conotații ideologice și prin lichidarea toponimelor ce puteau trezi la populație asocieri cultural-istorice „nedorite”.⁴

Urmare a acestei abordări, localitățile ce purtau numele personalităților marcante și cu valoare pentru istoria și conștiința națională au fost înlocuite cu denumiri ideologizate sau absurde: localitatea *Decebal* (raionul *Soroca*) a fost redenumită la 07.07.1946 în *Tatarovca – Mică*; localitatea *Ghica – Vodă* (raionul *Drochia*) a fost redenumită la 28.10.1949 în *Miciurin*; localitatea *Mihnea – Vodă* (raionul *Drochia*) a fost redenumită la 29.09.1949 în *Ciapaevca*; localitatea *Cuza –*

¹ Potrivit estimărilor lui Anatol Eremia, aproximativ 55% din numărul total de oiconime basarabene sunt formate de la nume de persoane (nume, prenume, supranume, porecle). A se vedea: Eremia, A. Toponimia Republicii Moldova: studiu etimologic, lexical-semantic și derivațional; principii de reglementare. Referat științific al tezei de doctor habilitat în filologie, în baza lucrărilor publicate. Chișinău, 2004, p.45.

² Alexandrovca, Alexeevca, Antonovca, Anfisovca, Ecaterinovca, Elizavetovca, Gavrilovca, Ivanovca, Macarovca, Mihailovca, Nicolaevca, Pavlovca, Petropavlovca, Romanovca, Semionovca, Stepanovca, Țariovca.

³ Eremia, A. Reglementarea onomasticii naționale. În: Akademos, nr.4(19), 2010, p.144; Eremia, A. Toponimia Republicii Moldova: studiu etimologic, lexical-semantic și derivațional; principii de reglementare. Referat științific al tezei de doctor habilitat în filologie, în baza lucrărilor publicate. Chișinău, 2004, p.47; Eremia, A. Reglementarea și ocrotirea toponimiei naționale. În: Limba Română, nr. 1-2, 2008, p.159-160.

⁴ Андрощук А. Реформирование территориального устройства Украины, Беларуси, и Молдовы в 1990-е – 2000-е гг.: дискуссии, проекты, результаты. În: Revista de Istorie a Moldovei, nr.4, 2009, p.171.

Vodă (raionul *Cimișlia*) a fost redenumită la 29.09.1949 în *Dimitrovca*; localitatea *Regina Maria* (raionul *Leova*) a fost redenumită la 29.09.1949 în *Semionovca*; localitatea *Dragoș – Vodă* (raionul *Drochia*) a fost redenumită la 03.09.1951 în *Ilciiovca*; localitatea *Carol al II – a* (raionul *Glodeni*) a fost redenumită la 11.03.1955 în *Stepnoe*.¹

Formele schimonosite și denaturate ale denumirilor multor localități introduse de administrația țaristă au fost menținute și în perioada sovietică. Astfel, denumirile orașelor și orașelelor – centre de raioane, de exemplu, erau utilizate oficial în formele următoare: *Novîe Anenî, Atachi, Benderî, Briceanî, Cagul, Caușanî, Criuleanî, Dubossarî, Edinî, Falești, Florești, Orgheev, Rîșcanî, Strașenî, Slobodzeia, Sorochi, Unghenî, Vulcanesti*.²

Suprarea temeliilor toponimiei naționale a continuat, autoritățile sovietice recurgând la aceleași procedee, metode și mijloace ca și oficialitățile țariste. Păstrarea valorilor naționale, a denumirilor tradiționale de străzi și localități în anii puterii sovietice era considerată ca o închinare la „trecutul sumbru” și față de „imperialismul mondial”. Respectiv, a fost declanșat un amplu proces de sovietizare și omogenizare a denumirilor de localități, fără a lua în considerație tradițiile istorice și culturale ale popoarelor din cadrul Imperiului sovietic. S-a pus accentul pe mesajul ideologic al denumirilor, care nu avea nici o legătură cu istoria reală a regiunilor sau republicilor naționale. Printre procedeele frecvent utilizate se numără traducerea toponimelor în limba rusă, utilizarea formațiunilor hibride *-ка, -овка, -евка, -аны, -ены*, schimbarea periodică a denumirilor sau chiar desființarea localităților.

Formațiile hibride în *-ка, -овка, -евка, -аны, -ены* și *-ешты* s-au înmulțit și au căpătat răspândire generală. *Большие Аснашаны, Малая Ульма, Верхние Попешты, Нижние Буздуганы, Новая Обреза, Новые Анены, Новые Мындрешты, Старая Ларга, Старая Сарата, Старые Нежуряны, Старые Саратены*. sunt numele compuse de localități totalmente traduse în limba rusă. Fără niciun motiv, denumirile cu forme de singular în română au căpătat forme de plural în rusește: *Bălceana – Болчаны, Bălțata – Балцаты, Burlacu – Бурлаки, Chetrosu – Кетросы, Ciubara – Чубары, Talmază – Талмазы, Tuzora – Тузоры*.³

Unele denumiri, constată A.Eremia, au fost denaturate până la imposibilitatea de a fi recunoscute: *Crihana – Chirganî, Cucoara – Cacora, Otaci*

¹ RSS Moldovenească. Orînduire administrativ-teritorială la data de 1 aprilie 1988. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1988, p.172-173.

² Молдавская ССР. Административно-территориальное устройство на 1 апреля 1988. Кишинев: Карта молдовеняскэ, 1988, с.6-7.

³ Молдавская ССР. Административно-территориальное деление на 1 января 1955 года. Издание первое. Кишинев: Государственное Издательство Молдавии, 1955, с.141; RSS Moldovenească. Împărțire administrativ-teritorială pe data de 1 octombrie 1974. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1975, p.123-124; Eremia, A. Reglementarea onomasticii naționale. În: Akademos, nr.4(19), 2010, p.144.

–*Atachi, Satul Nou – Satanov, Valea Adâncă – Valeadinc* etc. Nume artificiale, banale, de factură proletcultistă reprezintă formațiile: *Iantarnoe, Maiac, Mirnoe, Svetlâi, Ugodnoe, Uiutnoe* etc.¹

În perioada sovietică schimbarea periodică a denumirilor localităților era „justificată” de procesele specifice timpului. Spre exemplu, procesul de „destalinizare” a societății, declanșat după anul 1956 s-a reflectat și în toponimie. Astfel, localitățile ce purtau numele lui Voroșilov, apropiat de Stalin, după critica cultului personalității au fost redenumite: localitatea *Voroșilovo* (raionul *Florești*) a fost redenumită la 10.04.1958 în *Octeabriscoie*; localitatea *Voroșilovca*² (raionul *Glodeni*) a fost redenumită la 23.01.1961, de asemeni, în *Octeabriscoie*; localitatea *Voroșilovca*³ (raionul *Lazovsc*) a fost redenumită la 23.01.1961 în *Lazo*. Localități cu numele *Lazo* (datele se referă la anul 1974) mai erau și în raioanele *Orhei* și *Suvorov*.⁴

În perioada postbelică, numărul antroponimicelor de proveniență rusească (a dinastiei țariste, demnitarilor și funcționarilor ruși) s-a dublat și triplat, unele denumiri fiind tirajate: *Alexandrovca* (5 denumiri), *Alexeevca* (5), *Antonovca* (3), *Elizavetovca* (3), *Ivanovca* (6), *Nicolaevca* (8), *Romanovca* (3). Lor, în această perioadă li s-au adăugat și denumirile cu caracter revoluționar, militar și de orientare propagandist-ideologică sovietică: localitatea *Biruința* (raionul *Căușeni*) a fost redenumită la 23.12.1964 în *Suvorov*; localitatea *Nicolaevca* (raionul *Florești*) a fost redenumită la 11.06.1964 în *Iliciovca*; localitatea *Andriașevca Nouă* (raionul *Slobozia*) a fost redenumită la 23.01.1965 în *Frunze*; localitatea *Novosiolovca* (raionul *Orhei*) a fost redenumită la 23.01.1965 în *Cotovskii*; localitatea *Ialoveni* (raionul *Strășeni*) a fost redenumită la 23.01.1965 în *Cutuzov*; localitatea *Sîngerei* (raionul *Lazovsc*) a fost redenumită la 07.04.1965 în *Lazovsc*; localitatea *Alexandrovca* (raionul *Camenca*) a fost redenumită la 20.06.1972 în *Crasnii Octeabri*; localitatea *Balan* (raionul *Rîșcani*) a fost redenumită la 21.11.1973 în *Malinovskii*; localitatea *Șoldănești* (raionul *Șoldănești*) a fost redenumită la 05.05.1985 în *Cernenco*.⁵ Au fost „rebotezate”, cu nume în spiritul fostului regim, circa 100 de localități. Unor nume de localități li s-au înlocuit formanții sau li s-au atribuit terminații rusești: *Antonești – Антоновка*, *Ciolaci – Чолаковка*, *Constantinești – Константиновка*, *Sturzești – Стурзовка*, *Ștefănești –*

¹ Eremia, A. Reglementarea și ocrotirea toponimiei naționale. În: *Limba Română*, nr. 1-2, 2008, p.159-160; Eremia, A. Toponimia Republicii Moldova: studiu etimologic, lexical-semantic și derivațional; principii de reglementare. Referat științific al tezei de doctor habilitat în filologie, în baza lucrărilor publicate. Chișinău, 2004, p.63.

² Până în anul 1948 se numea *Dușman*.

³ Până în anul 1948 se numea *Cuza - Vodă*.

⁴ RSS Moldovenească. Împărțire administrativ-teritorială pe data de 1 octombrie 1974. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1975, p.123-124.

⁵ RSS Moldovenească. Orînduire administrativ-teritorială la data de 1 aprilie 1988. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1988, p.172-173.

Степановка, Volintiri – Волонтировка.¹

În numai câteva decenii de pe harta republicii au dispărut circa 340 de nume de localități. Majoritatea acestora (245) au dispărut odată cu desființarea localităților declarate de autorități ca lipsite de perspectivă (*Bădragi, Brașov, Găvănoasa, Călinești, Conacu, Cristea, Eminescu, Mereuți, Munteni, Odaia, Răzoaia, Recea, Urziceni* etc.) sau datorită comasării unor sate cu alte localități (*Alexăndrești* cu *Burlacu, Berești* cu *or. Ungheni, Butuceni* cu *Cârpești, Copăceanca* cu *or. Râșcani, Dănuțeni* cu *or. Ungheni, Mihăileni* cu *Dominteni, Schinoasa* cu *Țibirica, Topor* cu *Cărpineni, Unteni* cu *Horești* etc.).²

Revenirea la numele tradiționale ale colectivităților teritoriale locale. În anii de *perestroika* și mai ales după prăbușirea U.R.S.S. a devenit inevitabilă revenirea la denumirile tradiționale ale localităților. În 1988 s-a revenit la denumirea istorică a orașului *Șoldănești*, redenumit în 1985 în *Cernenco*. La 24 mai 1990 denumirea localității de tip orașenesc *Suvorov*³ din raionul *Suvorov* a fost schimbată în *Ștefan Vodă*, iar denumirea raionului *Suvorov* în *Ștefan Vodă*.⁴ La 15 iunie 1990 Sovietul Suprem al R.S.S.M. a schimbat denumirea orașului *Cotovschi* în orașul *Hîncești* și a raionului *Cotovschi* în raionul *Hîncești*,⁵ iar la 20 iunie 1990 a fost restabilită vechea denumire a localității de tip orașenesc *Lazo* și a raionului *Lazo - Sîngerei*.⁶

După prăbușirea sistemului sovietic a devenit inevitabilă revenirea la denumirile tradiționale ale localităților. La 28 septembrie 1990, Prezidiul Sovietului Suprem al R.S.S. Moldovenești „cu scopul de a reglementa scrierea denumirilor oficiale de localități și de alte unități teritorial-administrative ale R.S.S. Moldovenești, de a înlătura inexactitățile și greșelile în scrierea lor în limba moldovenească, de a transcrie corect în limba rusă toponimele moldovenești, redând exact pronunțarea lor națională”, a adoptat Hotărârea nr.3757-XI prin care a stabilit denumirile oficiale ale localităților și a unităților teritorial-administrative.⁷

Problemele referitoare la denumirea, schimbarea denumirii și revenirea la denumirile istorice ale unităților administrativ-teritoriale și localităților sunt reglementate de *Regulamentul cu privire la modul de soluționare a chestiunilor*

¹ Eremia A. Reglementarea și ocrotirea onomasticii românești în Republica Moldova. În: *Limba Română*, nr. 11-12, 2011, p.38-39; Eremia, A. Reglementarea onomasticii naționale. În: *Akademios*, nr.4(19), 2010, p.144.

² Eremia A. Reglementarea și ocrotirea toponimiei naționale. În: *Limba Română*, nr. 1-2, 2008, p.160; Eremia A. Reglementarea onomasticii naționale. În: *Akademios*, nr.4(19), 2010, p.144.

³ Localitatea s-a numit *Chizil* până la 28.12.1949 când i-a fost schimbată denumirea în *Biruința* (raionul *Volontirovca*), iar la 23.12.1964 a fost redenumită în *Suvorov*.

⁴ Hotărârea Sovietului Suprem al R.S.S.Moldovenești cu privire la unele modificări în diviziunea teritorial-administrativă a R.S.S. Moldovenești nr. 27-XII din 24.05.90.

⁵ Hotărârea Sovietului Suprem al R.S.S.M. cu privire la schimbarea denumirilor orașului *Cotovschi* și raionului *Cotovschi* din R.S.S. Moldova nr. 101-XII din 15.06.90.

⁶ Hotărârea Sovietul Suprem al R.S.S.M. cu privire la restabilirea denumirii vechi a localității de tip orașenesc *Lazo* și a raionului *Lazo* nr. 120-XII din 20.06.90.

⁷ *Veștile*, nr.3/57 din 30.03.1990.

organizării administrativ-teritoriale a Republicii Moldova aprobat prin *Legea nr.741 din 20.02.96*.¹ În Regulament se stipulează că denumirea, schimbarea denumirii și revenirea la denumirile istorice ale raioanelor, municipiilor și sectoarelor lor, orașelor, comunelor și satelor se hotărăsc de către Parlament, luându-se în considerare deciziile consiliilor locale respective după consultarea cetățenilor, pornindu-se de la interesele naționale, condițiile economice și geografice, tradițiile istorice, culturale, naționale, modul de trai, precum și a altor particularități locale.

Consiliul raional, municipal, orașenesc, comunal sau sătesc fac nemijlocit Parlamentului propuneri privind denumirea, schimbarea denumirii sau revenirea la denumirile istorice a unităților administrativ-teritoriale și localităților. La denumirea, schimbarea denumirii și revenirea la denumirile istorice ale unităților administrativ-teritoriale și localităților Consiliile raionale sau locale trebuie să prezinte Parlamentului următoarele documente și materiale: a) demersul și decizia consiliului local respectiv cu argumentarea caracterului rațional al propunerilor făcute; b) decizia adunării generale a locuitorilor localității sau a adunării reprezentanților lor.

La denumirea, schimbarea denumirii și revenirea la denumirile istorice ale raioanelor, municipiilor, orașelor, comunelor și satelor nu se admite conferirea acelor denumiri pe care deja le poartă alte unități administrativ-teritoriale și localități din republică, cu excepția revenirii la denumirea istorică a comunelor și satelor, când se admite repetarea unei denumiri, cu condiția că în cadrul raioanelor respective nu sunt localități cu aceeași denumire. Se interzice a schimba denumirile tradiționale ale localităților ce țin de moștenirea istorică, națională și culturală a țării.

În cazul comasării a două sau mai multor localități într-o singură localitate, Parlamentul, în baza deciziilor consiliilor respective și ale adunărilor generale ale locuitorilor din localitățile unde nu este consiliu local, păstrează pentru ea denumirea localității care are un număr mai mare de locuitori. O altă denumire localității comasate se poate conferi în cazuri excepționale.²

C. Teritoriul colectivităților locale. Colectivitatea teritorială locală are un caracter universal în limitele sale teritoriale. Alte astfel de organizații într-un anumit teritoriu nu sunt și nu pot fi (cu excepția colectivității teritoriale – parte componentă a unei colectivități mai mari).

Teritoriul constituie unul din elementele definitorii ale colectivităților locale și reprezintă cadrul natural și geografic în perimetrul căruia este stabilită populația sa. Teritoriului are o importanță deosebită pentru existența decentă a colectivităților

¹ Publicat în Monitorul Oficial al R.Moldova, nr.20-21/216 din 04.04.1996.

² Regulamentul cu privire la modul de soluționare a chestiunilor organizării administrativ-teritoriale a Republicii Moldova aprobat prin *Legea nr.741 din 20.02.96*. În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.20-21/216 din 04.04.1996.

locale deoarece dimensiunea teritorială a colectivității determină în mod direct: a) dezvoltarea și funcționarea mecanismelor autoadministrării locale; b) volumul competențelor atribuite autorităților publice locale; c) mărimea și structura aparatului administrativ local și cheltuielile pentru întreținerea lui; d) posibilitățile autorităților publice locale de a influența benefic dezvoltarea economică locală; e) modalitățile de realizare și calitatea serviciilor publice; f) ritmurile de realizare a reformelor structurale la nivel local.

Stabilirea judicioasă a dimensiunilor teritoriale ale colectivităților locale în baza principiilor autonomiei locale are o mare importanță pentru dezvoltarea economică, socială și culturală a colectivităților locale.

Studierea diverselor modele ale organizării teritoriale a colectivităților locale și a practicii internaționale în materie de delimitare teritorială, a consecințelor aplicării diverselor variante ale structurilor locale, precum și a studierii argumentelor *pro* sau *contra* acestor structuri în diferite state ne permit să constatăm că prosesus de stabilire a limitelor teritoriale ale colectivităților locale este determinat nu numai de factori obiectivi, dar și, de multe ori, de cei subiectivi.

Teritoriul colectivităților locale comportă un centru de gravitate juridică care este reședința, unde este amplasat sediul autorităților publice locale și serviciile comunitare. Reședințele colectivităților locale sunt stabilite prin lege. Satul în care își are sediul consiliul local), potrivit art.5, pct.4 al *Legii privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova* nr. 764-XV din 27.12.2001, este numit sat-reședință. Comuna poartă denumirea satului-reședință. Art.10 (pct.2,3) al aceleiași legi stabilește că orașul în care își are sediul consiliul raional este numit oraș-reședință și unitățile teritorial-administrative de nivelul II – raioanele, poartă denumirea orașului-reședință.

D. Populația. Este unul din elementele definitorii ale colectivității teritoriale locale și reprezintă totalitatea locuitorilor ce trăiesc permanent în perimetrul teritoriului colectivității. Existența populației la nivel local este determinată de următoarele elemente esențiale: a) așezarea unui grup de familii în perimetrul unui anumit teritoriu; b) existența unui grad înalt de integrare a locuitorilor; c) conștientizarea de către locuitori a apartenenței la colectivitatea respectivă.

Populația, constituie elementul hotărâtor pentru dezvoltarea colectivității locale. Influența populației asupra existenței și dezvoltării durabile a colectivității locale depinde de: a) numărul și densitatea populației, b) ponderea populației active cu calificare înaltă, c) relațiile de grup și solidaritate stabilite între locuitori.

Menționez că populația se poate manifesta în multiple planuri: a) bio-social (volumul și densitatea populației, structură pe sexe și vârste, mișcarea naturală a populației); b) economic (persoanele active în plan socio-profesional, gruparea persoanelor active pe categorii de activități economice și profesionale); c) biologic (stare de sănătate etc.); d) psihologic (structuri psihice, intelectuale, mentalități psiho-sociale dominante, tipologie psihologică).

În scopul evitării unor eventuale disproporții și tensiuni sociale la nivelul colectivității locale este necesar de a prevedea consecințele imediate și de perspectivă ale interacțiunilor dintre caracteristicile menționate ale populației cu celelalte compartimente ale vieții sociale. Mai ales, referitor la populația rurală, trebuie luat în considerație factorul legăturilor de rudenie. În condițiile societății moldovenești de aceste legături trebuie să se țină cont deoarece ele pot impulsiona sau frâna activitățile realizate la nivel local.

Unul din aspectele problemei examinate constă în identificarea criteriilor ce ne-ar permite să stabilim apartenența indivizilor la o anumită colectivitate locală. Lucrul acesta este foarte important deoarece, anume calitatea individului de a face parte dintr-o anumită colectivitate locală îi oferă posibilitatea de a participa la autoadministrarea locală.

În țările europene, apartenența persoanei la o anumită colectivitate teritorială locală este determinată de următoarele criterii: a) locul de trai în limitele teritoriale respective, b) posedarea de terenuri sau imobile; c) practicarea activității de antreprenariat. Astfel, una și aceeași persoană, concomitent, poate fi membru al câtorva colectivități locale. În context, menționăm că același lucru se referă și la persoanele juridice.

Apartenența persoanei la o colectivitate locală impune beneficierea de anumite drepturi și îndeplinirea unor obligații. Obligațiile ar consta în necesitatea de a îndeplini deciziile luate de autoritățile publice locale, în limita competențelor atribuite, plata impozitelor locale ș.a. Principalele drepturi ar fi: dreptul de a alege și de a fi ales în organele electiv locale, dreptul de a participa la referendumul local.¹

Generalizând experiența europeană cât și cea națională, consider că apartenența indivizilor la o anumită colectivitate locală și capacitatea lor de a participa la autoadministrarea locală poate fi stabilită în baza următoarelor criterii: În primul rând - individul care plătește impozite în limitele teritoriale respective. În al doilea rând - cei care au proprietăți imobiliare. În al treilea rând - cei care locuiesc în perimetrul teritorial al colectivității teritoriale respective.

În procesul conviețuirii comune, între locuitori apar diverse relații ce contribuie la consolidarea coeziunii lor. Multitudinea acestor relații sociale ce apar în cadrul colectivităților locale, convențional, pot fi divizate în:

a) Relații profesionale – reprezintă relațiile ce apar în rezultatul exercitării competențelor profesionale.

b) Relații economice – au loc în sfera producției, proprietății și a consumului.

c) Relații legale – reprezintă relațiile stabilite în baza normelor legislative.

d) Relații morale – au la bază diversitatea riturilor, tradițiilor, obiceiurilor și

¹ Местное управление и самоуправление в крупных городах зарубежных стран: Обзор. информ. Москва, 1990, с.3.

alte forme ale organizării conviețuirii etno-culturale a indivizilor.

e) Relații religioase – reflectă interacțiunea dintre locuitori în baza concepțiilor religioase.

f) Relații politice – apar în rezultatul acțiunii relațiilor de putere la nivel local.

g) Relații estetice – apar în baza simpatiei emoționale dintre oameni.

h) Relații interpersonale – pot fi privite din două perspective: relații generale dintre oameni și relații între membrii anumitor grupuri sau comunități.¹

Populația colectivității locale constituie o comunitate locală pentru care este caracteristică unitatea teritorială, a condițiilor de viață și interese comune în soluționarea unui spectru larg de probleme vitale. Comunitatea locală se caracterizează prin solidaritate, încredere reciprocă și delimitarea de alte comunități locale. Aceste proprietăți ale comunității locale se formează datorită traiului în comun și asemănarea problemelor cotidiene, a stilului de viață, sistemului de valori, contactelor personale permanente. Un rol important joacă și existența interesului local, care spre deosebire de cel statal, care are la categorii generale (securitatea națională, suveranitatea statului, drepturile omului), este determinat de existența unui complex de interese particulare.

Activitățile comune în aceste condiții au ca urmare stabilirea unor relații sociale durabile. Cu cât ele sunt mai polivalente și mai diversificate cu atât este mai durabilă dezvoltarea comunității.

Dacă tratăm populația colectivității locale ca pe o totalitate de indivizi ce locuiesc în perimetrul ei teritorial, în mod inevitabil, apare următoarea dilemă: toți locuitorii unei localități pot fi considerați că aparțin populației colectivității locale sau numai cetățenii Republicii Moldova?

În încercarea de a răspunde la această întrebare apelăm la textul constituțional care în art.19 prevede că „cetățenii străini și apatrizii au aceleași drepturi și îndatoriri ca și cetățenii Republicii Moldova, cu excepțiile stabilite de lege”. Aceste prevederi constituționale sunt dezvoltate de *Legea cu privire la statutul juridic al cetățenilor străini și al apatrizilor în Republica Moldova* nr. 275-XIII din 10.11.1994.² Potrivit prevederilor art.1 și 2 ale Legii nominalizate, sunt considerați cetățeni străini persoanele care nu au cetățenia Republicii Moldova, dar au dovada apartenenței lor la un alt stat, iar apatrizi sunt considerate persoanele care nu au cetățenia Republicii Moldova, și nici dovada apartenenței lor la un alt stat.

Legea, în art.5, pct.1 preia textul constituțional conținut în art.19 și-l detaliază în pct.3, stipulând următoarele: „Cetățenii străini și apatrizii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine

¹ Pistrinciu V. Relații și conflicte în comunitate. În: Dezvoltarea comunitară: istorii de succes.- Chișinău: Contact, 2005, p.208-209.

² Publicată în Monitorul Oficial al R.Moldova, nr.20/234 din 29.12.1994.

etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială”. În același timp, art.7, pct.2 prevede că cetățenii străini și apatrizii nu pot fi desemnați în funcții sau antrenați în activități pentru care, în conformitate cu legislația în vigoare, se cere cetățenia Republicii Moldova.

Potrivit cu prevederile art. 19 (1) al acestei legi „cetățenii străini și apatrizii nu beneficiază de dreptul de a alege și de a fi ales în organele legislative, executive și în alte organe eligibile, și nici de a participa la sufragiu universal”. Astfel, rezultă că cetățenii străini și apatrizii sunt lipsiți de dreptul de a alege și de a fi aleși în organele eligibile. Deci ei nu pot participa la procesul electoral local și nu pot fi aleși în calitate de consilieri și primari. Mai menționăm că în pct.2 al aceluiași articol se stipulează că cetățenii străini și apatrizii nu pot fi membri de partide și de alte organizații social-politice.

Aceste constatări ne permit să considerăm că noțiunea de populație a colectivității locale cuprinde toți locuitorii colectivității date cu restricțiile respective (citate supra) pentru cetățenii străini și apatrizi.¹

Cu toate că nu toți locuitorii participă la conducerea colectivității, e necesar de menționat că toți locuitorii sunt în drept de a participa la realizarea altor forme ale democrației directe (de exemplu, să-și exprime opinia la consultările publice privind bugetul local).

Quasi – membri ai colectivității, pot fi considerați, în anumite condiții, persoanele aflate temporar în teritoriul dat, deoarece ei tot pot participa la realizarea unor forme ale democrației directe. Asupra tuturor persoanelor aflate chiar și temporar pe un anumit teritoriu, au efecte actele normative ale organelor colectivității teritoriale locale.

E. Autoritatea publică a autorităților eligibile. Referitor la autoritatea publică a autorităților eligibile menționăm că având caracteristicile persoanei de drept public, colectivității locale, îi revin toate atributele acesteia – dreptul de a posedea patrimoniu, buget autonom, exercitarea prerogativelor de autoritate publică. Autoritățile reprezentative ale colectivităților locale sunt alese și nu sunt subordonate puterii centrale.

Autoritățile administrative autonome sunt investite cu prerogativele de putere publică, fiind calificate astfel de norma constituțională și de legea organică. În calitatea lor de persoană juridică colectivitățile locale, au deplină capacitate, posedă un patrimoniu și au inițiativa în tot ceea ce privește administrarea intereselor publice locale, exercitând în condițiile legii, autoritatea în limite teritoriale stabilite.

Autoritățile administrației publice locale dispun de un teritoriu, de un patrimoniu, de o competență generală și de o populație, asupra căreia exercită autoritatea publică, în vederea rezolvării treburilor publice de interes local, pe baza

¹ A se vedea: Legea cu privire la statutul juridic al cetățenilor străini și al apatrizilor în Republica Moldova nr. 275-XIII din 10.11.1994. În: Monitorul Oficial al R.Moldova, nr.20 din 29.12.1994.

căreia emit acte juridice unilaterale sau sunt parte la contracte. Mai mult, legea le recunoaște acestora competența pentru a exercita o putere de reglementare. Aceste reglementări au ca obiect măsuri proprii ce sunt asumate în vederea bunului mers al serviciilor locale și al administrării localității sau aplicarea legilor precum și a hotărârilor ce conțin reguli de organizare, funcționare și realizare a administrației publice locale.¹

F. Statutul colectivității locale. Statutul colectivității locale, potrivit prevederilor art.14, alin.2, lit. „m” al *Legii privind administrația publică locală nr.436-XVI din 28.12.2006*², este aprobat de consiliul local, în baza statutului-cadru aprobat de Parlament și intră în vigoare la data aprobării. O copie de pe statut se remite oficiului teritorial respectiv al oficiului teritorial respectiv al Cămarilor de Stat. La moment, în vigoare este Statutul-cadru aprobat prin *Legea privind Statutul-cadru al satului (comunei), orașului (municipiului) nr.436-XV din 06.11.2003*.³

În statut se precizează nivelul colectivității locale potrivit prevederilor *Legii privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova nr. 764-XV din 27.12.2001*, se includ date și elemente specifice, care au rolul de a o individualiza în raport cu alte entități similare, și care se referă la:

- a) denumirea oficială, suprafața teritoriului, delimitarea teritorială, localitatea de reședință;
- b) denumirea localităților care intră în componența sa, amplasarea acestora, prezentată grafic și descriptiv;
- c) delimitarea teritoriului asupra căruia își exercită autoritatea consiliul local și primarul, cu precizări de ordin istoric, data întemeierii localității, amplasarea acesteia în teritoriu; mărimea fondului funciar și clasificarea lui;
- d) numărul de locuitori, inclusiv ai localităților din componența sa, cu mențiune referitor la componența etnică;
- e) consiliul local și primarul, sediul, numărul de consilieri și de funcționari ai primăriei;
- f) patrimoniul colectivității locale, componența și indicii calitativi și cantitativi ai acestuia;
- g) principalele instituții din domeniul învățământului, culturii, sănătății, asistenței sociale, presei, radioului, televiziunii și din alte domenii, cu indicarea autorității căreia i se subordonează;
- h) căile de comunicație existente și categoria acestora; cea mai apropiată

¹ Drept administrativ. Partea specială. Coordonator: Dr. Mircea Preda.- București, Ed: AMIVA, 1992, p.124-129.

² Publicată în Monitorul Oficial nr.32-35/116 din 09.03.2007.

³ Publicată în Monitorul Oficial, nr. 244-247 din 12.12.2003.

stație de cale ferată, fluvială, maritimă sau aeroport și distanța până la ele;

- i) serviciile publice locale, cu specificarea genurilor de activitate, investirea, atribuțiile și subordonarea;
- j) agenții economici care își desfășoară activitatea în teritoriu;
- k) organizațiile obștești, inclusiv sindicatele care își desfășoară activitatea în teritoriu;
- l) problemele ce țin de culte (biserică, hramul bisericii din localitate etc.);
- m) modul și mijloacele de informare periodică a cetățenilor privind activitatea autorităților administrației publice locale;
- n) chestiunile ce țin de amenajarea teritoriului și de salubritate.

În statut se specifică următoarele:

a) Patrimoniul colectivității locale, atribuit acesteia în condițiile legii, cât și componența patrimoniului: bunurile mobile și imobile, care aparțin domeniului public și domeniului privat ale colectivității locale. Se determină modul de administrare a patrimoniului (de către consiliu și primar) și se stabilește că acesta se supune inventarierii anuale, iar rapoartele asupra situației lui se prezintă consiliului local.

b) Modul în care patrimoniul ce aparține colectivității locale poate fi dat în administrare întreprinderilor municipale și instituțiilor publice, poate fi concesionat, închiriat sau arendat în condițiile legii. Sunt stabilite criteriile în baza cărora, consiliul local poate decide, în condițiile legii, asupra cumpărării sau înstrăinării patrimoniului aflat în proprietatea colectivității locale.

c) Condițiile de participare, potrivit cu legislația în vigoare, a populației la elaborarea proiectului de buget și la audierea dărilor de seamă asupra executării bugetului respectiv, precum și modul de instituire și de percepere a impozitelor, taxelor și altor plăți locale, de exercitare a controlului asupra vărsării lor la buget.

d) Modalitatea de atribuire ori de schimbare a denumirilor de străzi, scuaruri, piețe și de alte locuri publice amplasate în aer liber, de instituții de interes local.

e) Criteriile potrivit cărora persoanelor fizice cu merite deosebite în viața politică, economică, socială și culturală li se conferă titlul de cetățean de onoare al colectivității locale respective, drepturile de care se bucură aceste persoane, precum și condițiile de pierdere sau de retragere a acestui titlu.

f) Modul de consultare prin referendum, în condițiile legii, a locuitorilor asupra problemelor de importanță deosebită pentru colectivitatea locală și determină problemele specifice apreciate ca fiind de importanță deosebită.

g) Condițiile de cooperare a autorității administrației publice locale cu alte autorități ale administrației publice din țară și din străinătate, modul de aderare la organisme naționale sau internaționale în vederea protecției și promovării intereselor comune.¹

¹ Legea privind Statutul-cadru al satului (comunei), orașului (municipiului) nr.436-XV din

G. Însemnele distinctive ale colectivităților locale. Însemnele distinctive ale colectivităților locale, constituie un element important al identității lor.

Cadrul normativ actual în domeniul simbolurilor publice îl constituie Constituția Republicii Moldova, *Legea privind Drapelul de Stat al Republicii Moldova nr.217 din 17.09.2010*,¹ *Legea privind Stema de Stat a Republicii Moldova nr.32 din 07.03.2013*,² *Legea cu privire la Imnul de Stat al Republicii Moldova nr.571 din 27.07.1995*,³ *Decretul Președintelui Republicii Moldova cu privire la Comisia națională de heraldică nr.415 din 05.12.1995*,⁴ *Legea cu privire la simbolurile publice nr.86 din 28.07.2011*.⁵

Autoritatea abilitată să promoveze politica unitară în domeniul simbolurilor oficiale ale Republicii Moldova este Comisia națională de heraldică, creată pe lângă Președintele Republicii Moldova. Atribuțiile Comisiei naționale de heraldică includ:

a) fixarea normelor și a condițiilor de elaborarea a însemnelor oficiale (stemelor, drapelelor, sigiliilor etc.), distincțiilor de stat, simbolurilor distinctive militare, departamentale etc.;

b) orientarea organelor administrației publice, organizațiilor obștești asupra elaborării, utilizării, păstrării și conservării acestora. Asigurarea interacțiunii eficiente cu organele administrației publice în vederea elaborării și utilizării simbolurilor oficiale;

c) contribuirea la ținerea Registrului heraldic de stat al însemnelor oficiale și neoficiale clasificate pe domenii: steme, steaguri, sigilii, decorații etc. și eliberarea în modul stabilit a duplicatelor la ele;

d) elaborarea unor recomandări teoretico-practice, avizarea noilor însemne oficiale și supravegherea respectării normelor legale în ceea ce privește confecționarea, utilizarea și păstrarea adecvată a însemnelor oficiale;

e) participarea la elaborarea proiectelor de acte normative privind simbolurile oficiale;

f) efectuarea în mod obligatoriu a expertizei heraldice a însemnelor propuse, examinând proiectele statutelor acestora;

g) elaborarea, în cadrul prevederilor legislației în vigoare, a propunerilor privind simbolurile oficiale ale Republicii Moldova în colaborare cu organele interesate;

h) studierea și propagarea experienței mondiale în domeniul respectiv și colaborarea cu organele similare de peste hotare.⁶

Promovarea unei politici de stat unitare în domeniul simbolurilor publice

06.11.2003. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.244-247/972 din 12.12.2003.

¹ Publicată în Monitorul Oficial, nr. 231-234 din 26.11.2010.

² Publicată în: Monitorul Oficial nr. 97-103 din 03.05.2013.

³ Publicată în: Monitorul Oficial nr. 045 din 17.08.1995.

⁴ Publicat în: Monitorul Oficial nr. 71 din 21.12.1995.

⁵ Publicată în: Monitorul Oficial nr. 164-165 din 04.10.2011.

⁶ Decretul Președintelui Republicii Moldova cu privire la Comisia națională de heraldică nr. 415 din 05.12.95.

(elaborarea și utilizarea acestora, asigurarea unei evidențe stricte și a aplicării unor standarde unice bazate pe cerințele heraldicii, vexilologiei, immnologiei, sigilografiei, faleristicii și uniformisticii) este un imperativ al timpului. În scopul creării unui cadru juridic adecvat privind simbolurile publice a fost adoptată *Legea cu privire la simbolurile publice nr.86 din 28.07.2011* (în vigoare din 01.01.2012).¹

Potrivit prevederilor art.5, alin. 1 al Legii citate, simbolurile teritoriale sunt: a) stema; b) drapelul; c) imnul; d) sigiliul armoriat; e) însemnele faleristice; f) însemnele de funcție ale persoanelor oficiale: insigne, colane, eșarfe etc.; g) alte embleme vizuale sau auditive cu caracter oficial.

Procedura de elaborare și înregistrare a simbolurilor urbane. Elaborarea simbolicii colectivităților locale se organizează de către autoritățile publice locale respective, pe baza metodologiei stabilite de Comisia națională de heraldică, cu antrenarea specialiștilor în heraldică, vexilologie, sigilografie și immnologie.

Procedura de elaborare și înregistrare a simbolurilor urbane cuprinde următoarele etape:

a) completarea chestionarului heraldic pentru elaborarea simbolicii teritoriale (se remite de Comisia națională de heraldică la cerere) și alegerea ideilor individualizatoare pentru localitatea concretă;

b) elaborarea proiectului de stemă, desenarea și blazonarea lui în termeni științifici;

c) elaborarea proiectului de drapel în baza stemei, desenarea și descrierea lui în termeni științifici;

d) elaborarea explicației oficiale a semnificației simbolice a fiecărui element al stemei și drapelului;

e) elaborarea regulamentului de utilizare a stemei și drapelului (Comisia națională de heraldică oferă regulamente-tip la cerere);

f) aprobarea proiectelor de stemă și drapel de către autoritatea locală;

g) avizarea proiectelor de stemă și drapel de către Comisia națională de heraldică;

e) definitivarea proiectelor de stemă și drapel de către autoritatea locală în conformitate cu observațiile Comisia națională de heraldică și aprobarea lor locală definitivă;

f) înregistrarea stemei și drapelului în Armorialul General al Republicii Moldova și introducerea lor în uz.

Este important ca pe parcursul întregului proces elaborativ autoritățile urbane să antreneze heraldiști profesioniști pentru supravegherea mersului lucrărilor. În cazul când se decide organizarea unui concurs, consiliul orășenesc va institui o comisie de concurs, din care să facă parte specialiști în istorie, etnografie, știința și arta heraldică, inclusiv un membru al Comisia națională de heraldică. Comisia de concurs va admite spre examinare numai proiecte avizate de către

¹ Publicată în Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 164-165 din 04.10.2011.

experții abilitați de Comisia națională de heraldică Concursul trebuie să se desfășoare public.

Actele necesare pentru prezentarea spre expertizare a proiectelor de stemă și drapel la Comisia națională de heraldică se prezintă în trei exemplare (exceptând cele la care vom specifica mai jos altceva) sunt:

- a) blazonarea oficială a stemei, cu arătarea autorului și pictorului;
- b) imaginea color a stemei pe hârtie albă de format A4;
- c) imaginea alb-negru conturat a stemei pe hârtie albă de format A4;
- d) imaginea alb-negru hașurat în coduri heraldice a stemei pe hârtie albă de format A4;
- e) descrierea oficială a drapelului, cu arătarea autorului și pictorului;
- f) imaginea color a drapelului pe hârtie albă de format A4;
- g) imaginea alb-negru conturat a drapelului pe hârtie albă de format A4;
- h) imaginea alb-negru hașurat în coduri heraldice a drapelului pe hârtie albă de format A4;
- i) explicația oficială a stemei și drapelului;
- j) regulamentul de utilizare a stemei și drapelului;
- k) chestionarul heraldic pentru elaborarea simbolicii teritoriale remis de Comisia națională de heraldică, completat și autentificat de autoritatea locală – 2 exemplare;
- l) extras din procesul-verbal al ședinței Consiliului orașenesc cu privire la aprobarea stemei și drapelului și a regulamentului lor de utilizare – 2 exemplare;
- m) Adresa autorității locale către Comisia națională de heraldică cu rugămintea de expertizare, avizare și înregistrare a simbolurilor în Armorialul General al Republicii Moldova – 1 exemplar.¹

¹ Andrieș-Tabac S. Comisia Națională de Heraldică a Republicii Moldova și simbolica urbană, [On-line], [citat 12.10.2009]. Accesibil: < www.habitatmoldova.org/.../Tabac%20Silviu%20-%20heraldica.doc>